

ERFGOEDPLATFORM
GEMEENTE HEUMEN

NIEUWSBRIEF NR. 20

Erfgoedplatform Gemeente Heumen

Ledenvergadering op donderdag 17 november 2016

Plaats: Ateliermuseum Jac. Maris, Looistraat 57, Heumen

Tijd: 20:00 tot 21:00 uur

Nota bene: De ledenvergadering wordt gevolgd door een rondleiding door Leo Ewals langs de expositie in het Marishuis van Nijmeegse exlibris onder de titel "**Iconen van de Nijmeegse topografie in het exlibris**".

Agenda

1. *Opening en Mededelingen*
2. *Verslag ALV van 13 april 2016*
3. *Bestuursverkiezing*
4. *Stand van de financiën per november 2016*
5. *Begroting 2017*
6. *Werkplannen 2017*
 - BESTUUR - Leo Ewals
 - ROOD - Petra Thijssen
 - GROEN - Harrie Joosten
 - WOORD en BEELD - Liesbeth Arts
 - ARCHEOLOGIE - Mathieu Houben
 - OPEN MONUMENTEN DAG - Harrie Joosten
 - CANON - Leo Ewals
 - MOLENS - Frans Wildenborg
7. *Rondvraag en sluiting*

1. Opening en Mededelingen

Leo Ewals, voorzitter, heet de aanwezigen¹ welkom en bedankt Café Kanaalzicht dat gastheer is voor deze bijeenkomst. Ook heet hij de gastspreker van vanavond, Jan Nillisen over de Maasheggen, van harte welkom.

Er zijn de volgende verhinderingen: Ben Boersema, Annie van Leuken, Jo van Lieshout, Anneke Meijssen, Peter Soethoud, Ron van Stiphout, Loes Weber en Piet van Casteren.

2. Verslag ALV van 4 november 2015

De laatste regel onder punt 7 moet zijn: 'De begroting 2016 wordt bij acclamatie door de ALV aangenomen'.

Bij de Rondvraag tijdens de vorige ALV heeft Henk Kuik bepleit om een excursie bij voorkeur op maandag of zaterdag te organiseren, want hij kan vanwege zijn werk vaak niet op de andere dagen. Maar dat betekent geenszins dat hij per se wil dat een excursie op zaterdag of maandag wordt gepland.

Het verslag wordt vastgesteld.

3. Financieel jaarverslag 2015

Petra Thijssen, penningmeester, geeft een toelichting op de cijfers.

¹ 18 personen. Vertegenwoordigers van: Werkgroep Historie Worsum, Marishuis, Stichting Heemkunde Malden, Wijkplatform Hoogenhof, Muse, Georgiusgilde, Heumen in Beeld, Werkgroep ROOD, Werkgroep GROEN, Werkgroep OMD, Werkgroep WOORD en BEELD, Werkgroep ARCHEOLOGIE, Werkgroep MOLENS en Werkgroep CANON.

a. Staat van inkomsten en uitgaven 2015

Inkomsten

€ 9.000,50 subsidie gemeente Heumen²
€ 3.446,36 saldo rekening-courant per 31-12-2014

€ 12.451,86

Uitgaven

€ 1.012,93 secretariaatskosten (o.a. notaris, KvK)
€ 25,00 vergaderkosten
€ 1.121,45 drukkosten, incl. foto's (m.n. OMD)
€ 79,00 vergunningen (detector Archeologie)
€ 52,45 aanschaf boeken (Canon)
€ 62,00 excursie/lezingen (o.a. excursie Grave)
€ 172,62 aanschaf/huur materialen (OMD etc.)
€ 9,25 diversen (bankkosten)
€ 271,00 ontwerpen enz. (folders Erfgoedplatform en Kasteel Heumen, OMD)
€ 9.646,16 saldo rekening-courant per 31-12-2015

€ 12.451,86

b. Balans per 31-12-2015

Activa (debet)

€ 9.646,16 saldo bank/pg
€ 126,00 spandoeken/vlaggen/badges (OMD: aanschaf 2013 € 315,00; afschrijving 5 jaar)
€ 175,17 opname/geluidsapparatuur (Woord en Beeld: aanschaf 2014 € 291,95; afschrijving 5 jaar)

€ 9.947,33

Passiva (credit)

€ 9.947,33 eigen vermogen

€ 9.947,33

4. Verslag kascommissie

De kascommissie 2015, bestaande uit Jos Gerrits en Katja Zee, heeft de jaarrekening 2015 van het Erfgoedplatform geheel akkoord bevonden. De ALV verleent décharge aan het bestuur van het Erfgoedplatform.

² Betreft jaarlijkse gemeentelijke subsidie Erfgoedplatform en subsidie Dassengebied.

De voorzitter bedankt de kascommissie voor haar werkzaamheden.

5. Instellen nieuwe kascommissie

Katja Zee is twee achtereenvolgende jaren lid geweest van de kascommissie en kan om die reden statutair niet herbenoemd worden.

Jos Gerrits is bereid nog een termijn in de kascommissie 2016 zitting te nemen.

Als nieuw lid van de kascommissie 2016 heeft zich Ben Arts aangemeld.

6. Financiële stand van zaken

Penningmeester Petra Thijssen geeft een toelichting op de financiële stand van zaken per april 2016.

- Werkgroep Molens heeft een folder laten ontwerpen en drukken.
- Kosten website.
- Insectenhotel.

Totaal uitgaven: € 378,67.

7. Voortgang werkplannen

ARCHEOLOGIE – Mathieu Houben

1. Belangrijkste project: Kasteel Heumen:

- expositie vitrines in gemeentehuis Malden;
- uitgave in serie Cahiers in voorbereiding (Marijne Magnee, Harrie Joosten en Tini Martens), verschijnt september 2016;
- publieksavond in Heumen in voorbereiding (september 2016).

2. Snelfietsroute Nijmegen-Cuijk: bij aanleg aandacht voor archeologisch onderzoek (Katja Zee).
3. Fietsroute 'Luxe achter de Limes': ondersteuning project Nijmegen, Heumen en Wijchen.
4. Canon van Heumen: schrijven van diverse vensters.
5. Kroonwerk Coehoorn: meewerken aan plannen om het Kroonwerk Coehoorn beter zichtbaar te maken in samenspraak met Staatsbosbeheer, gemeente Grave, gemeente Heumen (vinger aan de pols).

BESTUUR – Leo Ewals

1. Beleidsontwikkeling: gesprekspartner van Gemeente Heumen; regulier overleg (laatstelijk: januari 2016; volgende vergadering: 10 oktober 2016).
2. Publieksavond 21 maart j.l. in Overasselt: grote opkomst en breed pakket presentaties.
3. Contacten met regio (m.n. Erfgoed Maas en Waal) en provincie (o.a. Erfgoed Gelderland).

CANON – Leo Ewals

1. De algemene redactie wordt gevormd door Leo Ewals, Geert Dibbets en Jan Willemsen.
2. Er is gediscussieerd over de invalshoek van de Canon: algemeen (breed publiek) of educatief (onderwijs). Besloten is tot de algemene invalshoek, waarna een educatieve variant ontwikkeld kan worden.
Vanwege dit besluit heeft Ben Boersema laten weten zijn medewerking aan dit project te stoppen. Leo Ewals bedankt Ben Boersema, initiatiefnemer van het Canon-project, voor zijn actieve inbreng.
3. Voorlopig zijn 50 vensters (thema's) vastgesteld, maar daar kan in de komende periode nog verandering in komen.
4. Van diverse auteurs zijn al bijdragen ontvangen.
5. De opzet is om eind 2016 de website te lanceren. Deze website wordt kosteloos gemaakt door Paul Verheijen (Marishuis) en 'gehangen' in de website van het Erfgoedplatform.
6. Daarna zal de Canon ook in de serie Cahiers verschijnen.

ALV

Mathieu Houben

Scholen hebben in de regel hun eigen lesmethoden die nogal per school kunnen verschillen; daarom is een generiek aanbod vaak niet mogelijk.

Leo Ewals

Er zijn voor De Komeet al drie lesbrieven gemaakt en ook lessen gegeven: over De Romeinen (Katja Zee), de Middeleeuwen (Leo Ewals) en de 80-jarige oorlog (Ben Boersema).

GROEN – Harrie Joosten

1. Hoogstam (fruit)boomgaarden: gestart wordt met boomgaard Elshof.
2. Bloemrijke linten en boerenlandpaden: in uitvoering.
3. Dassengebied Sluisweg: in uitvoering.

4. Oprichting landschapsbrigade in 2016: groep vrijwilligers voor onderhoudswerkzaamheden (i.s.m. Heemtuin, Kadans en Bos & Kuil).
5. Kievitshofdijkje Overasselt.

MOLENS – Frans Wildenborg

Begin 2016 is het Werkplan 2016 vastgesteld.

1. Regulier overleg met Gemeente Heumen over o.a. eventuele verkoop molen(s).
2. Maken van een drieluik-flyer (ter vergadering uitgedeeld).
3. Plaatsing informatieborden bij de drie molens (toegezegd door gemeente).
4. Betere bewegwijzering molen Zeldenrust/Overasselt (toegezegd door gemeente).
5. Deelname aan evenementen: Heumens Genieten, Nationale Molendag en Open Monumentendag.
6. Graanverbouw op perceel grond rond de Zeldenrust (toestemming gemeente).
7. Externe samenwerking: Zeldenrust/Overasselt werkt intensief samen met De Lage Hof (o.a. bakkerijproject); Maasmolen/Nederasselt is in overleg met natuurvereniging Kadans en heeft samenwerkingsproject met Maisdoolhof (mais-kippenvoer).
8. Interne samenwerking: regulier overleg van de vrijwillige molenaars.

ALV

Harrie Joosten

Aandachtspunt: bij eventuele verkoop molen(s) dient de openbare publieksfunctie en het behoud als (rijks)monument gegarandeerd te worden.

Dhr. Kessler

Er dienen voldoende veiligheidsmaatregelen bij en in de molens te worden genomen.

Robert Snel

Op de Maasmolen wordt al gewerkt met skinetten, luikbeveiliging en trapeuning.

OPEN MONUMENTEN DAG – Harrie Joosten

1. De OMD is op zondag 11 september 2016.
2. Het thema is: Iconen en Symbolen. Suggesties voor invulling van dit thema worden op prijs gesteld.
3. De voorbereiding is in volle gang: dit jaar wordt meer de nadruk gelegd op kwalitatief goede projecten en minder op het aanbieden van zoveel mogelijk projecten.

ALV

Mathieu Houben

Werkgroep Archeologie heeft het plan om een rondleiding te verzorgen in het Vennengebied (grafheuvels).

Leo Ewals

In het Marishuis wordt op 10 september 2016 een expositie geopend over 'Nijmeegse exlibris: iconen van de Nijmeegse topografie'.

ROOD – Petra Thijssen

1. Karakteristieke panden: op de Erfgoedavond op 21 maart jl. in Overasselt heeft wethouder Van den Berg aangegeven dat de gemeente afziet van het eerder ingezette beleid en nu eerst een bewonerspanel wil installeren dat – i.s.m. het Gelders Genootschap – een voorstel/aanbeveling aan de gemeente doet. Met een dergelijk panel wil de gemeente vooral het draagvlak onder de bevolking vergroten.
2. Betrokkenheid van ROOD bij de toekomst van de RK-kerk in Heumen.

ALV

Wat karakteristieke panden betreft leeft bij enkele aanwezigen het gevoel dat de gemeente het Erfgoedplatform buitenspel zet.

Vanuit het bestuur van het Erfgoedplatform wordt geantwoord dat de gemeente met een dergelijk panel vooral het draagvlak onder de bevolking wil vergroten. Bovendien blijft de inventarisatielijst die werkgroep ROOD heeft opgesteld, zijn eigen waarde voor de toekomst houden, en deze lijst kan in principe los worden gezien van het te ontwikkelen gemeentelijk beleid inzake karakteristieke panden.

WOORD en BEELD – Liesbeth Arts

1. Interviews: de afgelopen periode zijn m.n. interviews gehouden met inwoners die (nog) verhalen kunnen vertellen over de Tweede Wereldoorlog, en over de (historie van de) gezinszorg.
2. Verhalen over de watersnoodramp van 1926 (90 jaar geleden) zijn gepubliceerd in de Gelderlander en op de website van het Erfgoedplatform.
3. Er zijn bijeenkomsten gehouden in de Openbare Bibliotheek Malden.
4. De werkgroep heeft een nieuw lid dat vooral de archivering verzorgt.
5. Aanschaf van een filmcamera is op een laag pitje gezet, omdat voor het filmen specifieke kwaliteiten vereist zijn.

ALV

Henk Kuik

Voor filmopnames kan wellicht aangeklopt worden bij de regionale omroep GL8.

8. Rondvraag en sluiting

Liesbeth Arts

Het is mogelijk om een rondleiding te krijgen in het Regionaal Archief Nijmegen. Indien belangstelling, opgeven bij Liesbeth.

Frans Wildenburg

Het Erfgoedplatform ontwikkelt een serie Cahiers. In deze Cahiers komen erfgoed-onderwerpen aan de orde die voor de regio belangwekkend zijn. Het gaat om boeken van 75-125 pagina's, toegankelijk geschreven en voorzien van veel beeldmateriaal.

Op dit moment zijn twee cahiers in voorbereiding:

- *Het veer van Grave naar Nederasselt 1381 - 1929*, door René van Hoften. De kopij is gereed. Er is subsidie aangevraagd bij een persfonds in Nijmegen en bij Gemeente Grave.
- *Kasteel Heumen*, door Marijne Magnee, Harrie Joosten en Tini Martens, verschijnt september 2016.

Op termijn zal ook de *Canon van Heumen* in boekvorm verschijnen.

Leo Ewals

Tijdens Heumens Genieten op 17 april a.s. zijn 5 gratis marktkramen beschikbaar, voor o.m.:

- Erfgoedplatform
- Werkgroep MOLENS (2 kramen)
- Stichting Heemkunde Malden
- Heumen in Beeld.

Volgende vergadering

Nader vast te stellen.

Bestuursverkiezing

Anneke Meijsen treedt af.

Het bestuur stelt voor Jan Paul Bevoort te benoemen.

De taakverdeling in het nieuwe bestuur wordt als volgt:

Leo Ewals, voorzitter

Frans Wildenborg, secretaris

Petra Thijssen, penningmeester

Jan Paul Bevoort, communicatie

Harrie Joosten, lid

Stand van de financiën per november 2016

De penningmeester doet mondeling verslag aan de vergadering.

Begroting 2017

Erfgoedplatform Gemeente Heumen

Inkomsten

Uitgaven

Subsidie Gem. Heumen Incl. bijdrage OMD	€ 3.500,--	Secretariaatskosten	€ 200,--
		Portokosten	- 100,--
		OMD activiteiten	- 1.250,--
		Kosten website	- 50,--
		Representatiekosten	- 50,--
		Vergaderkosten	- 150,--
		Kosten lezing	- 100,--
		Kosten excursie	- 100,--
		Abonnement erfgoedinstelling	- 100,--
		Publicatie Canon van Heumen	
		Ontwerp site en digitaal lespakket voor de Canon van Heumen	- 3.500,--
		Publicaties	- 1.000,--
		Erfgoed en werkgroepen	- 3.000,--
t.t.v. RC	- 6.200,--	Onvoorziene uitgaven	- 100,--
		€ 9.700,--	€ 9.700,--

Voor uitgaven door de werkgroepen is in 2017 €3.000 beschikbaar. Aan de besteding door de werkgroepen gaat overleg met het bestuur vooraf.

Werkplannen 2017

BESTUUR - Leo Ewals

- Representatie Erfgoedplatform naar provincie
- Contacten zusterinstellingen elders in den lande
- Overleg Erfgoedplatform en gemeente Heumen
- Coördineren en stimuleren activiteiten aangesloten verenigingen en werkgroepen
- Excursie voor leden Erfgoedplatform naar Druten/Beneden-Leeuwen
- Organiseren algemene ledenvergaderingen.

ROOD - Petra Thijssen

- Karaktervolle panden : registratie en beleid

- Monumenten-advies aan gemeente
- Monumenten-advies aan particulieren
- Begraafplaatsen: inventarisatie en beleid
- Erfgoedprijz: instellen en uitwerken

Over de spelregels die voor de erfgoedprijs gaan gelden wordt nagedacht.

GROEN - Harrie Joosten

- Bloemrijke linten en boerenlandpaden: Uitvoering project Kievitshofdam
- Groene bijdrage aan OMD2017
- Hoogstamboomgaarden: na boomgaard Elshof uitbreiding met Monumentweg Heumen
- Landschapsbrigade: na oprichting in 2016 consolidatie in 2017
- Circumvallatielinie aan de Gelderse kant van de Maas van 1648 t.b.v. het beleg van Grave door Prins Maurits: publicatie onderzoeksgegevens
- Oogstfestival boomgaard Elshof: wegens succes in 2016 opnieuw in 2017

WOORD en BEELD - Liesbeth Arts

- Interviews met filmopnamen, verhalen publiceren
- Databank van foto's, films, boeken e.d. opzetten en toegankelijk maken
- Publiciteit: folder Woord & Beeld
- Representatie: Koffie en kleine attenties

ARCHEOLOGIE - Mathieu Houben

Van de werkgroep ARCHEOLOGIE is niet tijdig het werkplan ontvangen.

In de ALV zal het worden gepresenteerd.

OPEN MONUMENTEN DAG - Harrie Joosten

Organisatie OMD 2017 "Boeren, Burgers en Buitenlui".

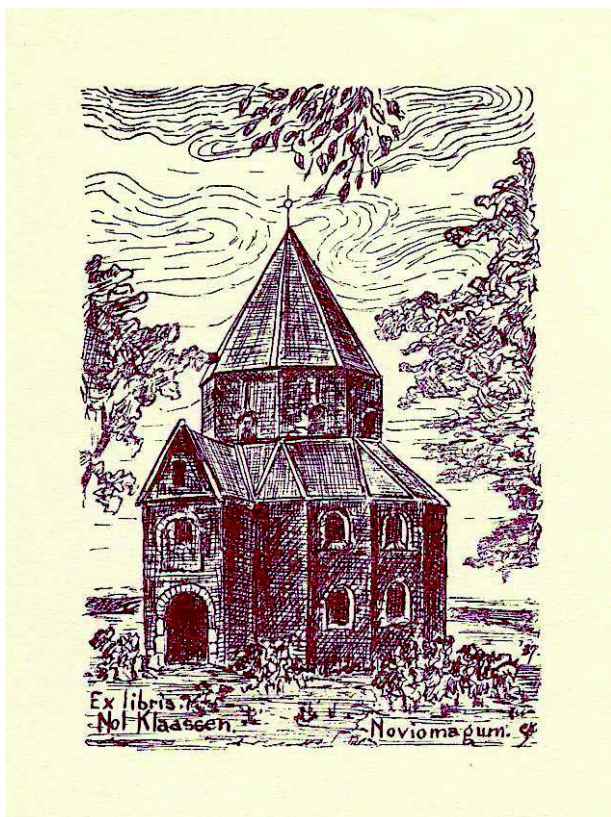
CANON - Leo Ewals

- De Canon heeft een eigen website: www.canonvanheumen.nl
- Er is een eerste versie van ca 40 vensters binnen
- Doel is om voor einde jaar een aantal vensters te plaatsen
- Deadline voor het schrijven van vensters: voor 1 december toezeggen, voor 20 december inleveren. Zoniet, dan schrijft de Canonwerkgroep de overige vensters.

MOLENS - Frans Wildenborg

- Molendag
- Deelname aan Open Monumentendag
- pr-materiaal
- Cahier Heumense molens. Schrijver Peter Pouwels

Rondleiding door Leo Ewals langs tentoonstelling Nijmeegse exlibris "Iconen van de Nijmeegse topografie in het exlibris"

In het Ateliërmuseum Jac Maris loopt de tentoonstelling over **Nijmeegse exlibris**. Een exlibris is een etiket dat men voorin een boek plakt en waarop de naam staat van de eigenaar van het boek. Ook staat er vaak een afbeelding op die herinnert aan de geboorte- of woonplaats, beroep, hobby of naam van de eigenaar. Exlibris worden ook veel verzameld. Er is in Nederland zelfs een kring van exlibrisverzamelaars.

Iconen van de Nijmeegse topografie, dus populaire monumenten uit Nijmegen zijn de Stevenstoren, de Waalbrug, de kapel en de ruïne op het Valkhof.

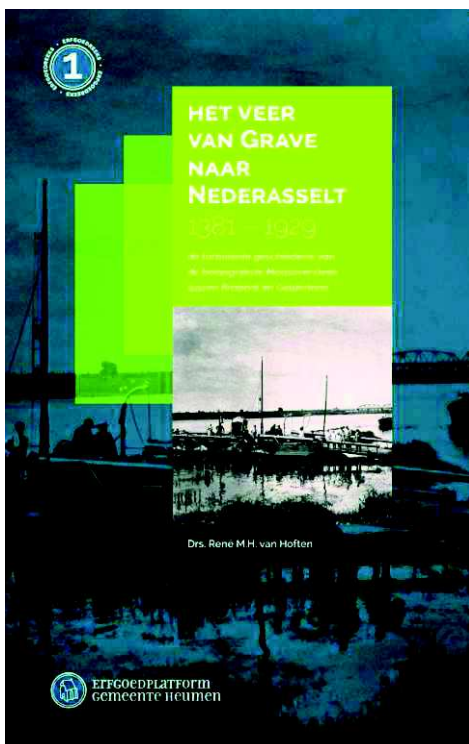
NRS. 1 EN 2 ERFGOEDREEKS VERSCHENEN

Nr. 1 Het veer van Grave naar Nederasselt 1381-1929

Nr. 2 Het verdwenen kasteel Heumen en zijn bewoners 1188-1880

In de Erfgoedreeks van het Erfgoedplatform verschenen in september de eerste uitgaven. Het eerste boek in de reeks beschrijft de geschiedenis van het veer Grave - Nederasselt van 1381 tot 1929. Het tweede boek gaat over het kasteel Heumen van de 12e tot de 20e eeuw. In 2017 verschijnt het derde boek, de Canon van Heumen.

Erfgoedreeks nr. 1 - Het veer van Grave naar Nederasselt 1381 - 1929

Drs. René M.H. van Hoften is de schrijver van het boek getiteld *Het veer van Grave naar Nederasselt 1381 - 1929*. De turbulente geschiedenis van de belangrijkste Maasoversteek tussen Brabant en Gelderland.

Meer dan 500 jaar was dit veer de verbinding tussen Gelderland en Brabant. In 1929 werd de veerpont uit de vaart genomen. Het was overbodig geworden door de bouw van de Graafse brug.

Deze historische reis gaat door een tijdsbestek van meer dan twintig opeenvolgende generaties van streekgenoten, met als belangrijkste tijdsmachine een van de oudste privé- en bedrijfsarchieven van Nederland, namelijk dat van de familie Van Haren, de laatste veereigenaars, een archief dat vele decennia is bewaard in de zogenaamde 'gemeene' kist van weduwe Ermers uit de 18e eeuw.

Door de eeuwen heen heeft het veer van alles vervoerd: legers en legerrossen, hooiwagens, koetsen, karren, calèches, hondenwagens, postwagens, diligences, ruiters, adel, ridders, jonkvrouwen, boeren, burgers, buitenlui, vreemdelingen, zwervers, kloosterlingen, bedevaartgangers, diplomatieke missies, wandelaars, koeien, geiten, pluimvee, fietsers en uiteindelijk ook auto's en autobussen.

De uitgave is mogelijk gemaakt met steun van het Nijmeegs literaire fonds SFS, de gemeente Grave, gemeente Heumen en het Erfgoedplatform.

Erfgoedreeks nr. 2 - Het verdwenen kasteel Heumen en zijn bewoners 1188-1880

Het boek getiteld *Het verdwenen kasteel Heumen en zijn bewoners*. *Resten van een kleurrijk verleden*, is het resultaat van de samenwerking van de werkgroepen ARCHEOLOGIE en

GROEN erfgoed van het Erfgoedplatform. De schrijvers zijn drs. Marijne Magnée-Nentjes, Harrie Joosten en Tini Martens.

Het rijk geïllustreerde boek beschrijft de geschiedenis van kasteel Heumen van de 12e tot de 20e eeuw. De bouwers van de donjon in de 12e eeuw zijn de ridders van Heumen, leenmannen van de Graaf van Dalen. De donjon wordt daarna door het geslacht Van Groesbeek uitgebreid

tot een burcht en kasteel. Door het Spaanse geweld van de Tachtigjarige oorlog raakt het kasteel in verval. De Van Groesbeeks zijn dan al vertrokken naar de Zuidelijke Nederlanden.

In 1659 koopt Ludolf van Steenhuijs de heerlijkheden Heumen en Malden. Onder Van Steenhuijs en zijn erfgenamen krijgt het kasteel de kenmerken van een landhuis. De militaire functie eindigt en de woonfunctie wordt in de 17^e en 18^e eeuw het belangrijkste. In 1769 verkoopt Genoveva van Steenhuijs haar bezittingen aan de stad Nijmegen. Al een jaar daarna wordt Mauritz Cornelis Pasques de Chavonnes, ambtman van de stad Grave, de nieuwe eigenaar en bewoner.

In 1791 koopt de familie Craan het kasteel dat grondig wordt gemoderniseerd. De bewoning eindigt in 1877 als schoonzoon Johan Anthony Boreel de Mauregnault, het kasteel Heumen namens de familie in de openbare verkoop doet. De 36-jarige rijke Amsterdammer Jacob Hendrik Luden is de koper. Zijn zoon Jan Jacob Luden is zijn erfgenaam. Tussen 1880 en 1890 wordt

het kasteel afgebroken.

Archeologisch onderzoek

In 1980 blijkt dat het tracé van de snelweg A73 met de Maasbrug over het kasteelterrein loopt. Bijna op het laatste moment begint de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) een archeologische opgraving. In zes weken tijd worden de funderingen blootgelegd, metingen verricht en vondsten van aardewerk en metaal verzameld. Een officieel onderzoeksrapport is nooit verschenen. De uitkomsten van het beperkte onderzoek zijn door Schulte beschreven in zijn boek *Het Rijk van Nijmegen: Westelijk deel* (1982).

In november 2014, onder leiding van archeoloog drs. M. Magnée Nentjes, wordt door leden van de Werkgroep ARCHEOLOGIE van het Erfgoedplatform begonnen met het wassen, tellen - en in een digitaal basisregister invoeren van de vondsten. Daarna worden, speciaal voor deze boekuitgave, de resultaten van de opgraving samen met het vondstmateriaal onderzocht.

Het hernieuwde onderzoek van vondstmateriaal en veldtekeningen, gecombineerd met historisch onderzoek van documenten in archieven, heeft tot nieuwe inzichten geleid. Werd eerder geconcludeerd dat het kasteel uit de 14^e eeuw stamt, we weten nu dat de donjon al in de 12^e eeuw werd gebouwd.

Archeologische vondsten waaronder schalen, kruiken, kannen en een borststuk van een harnas zijn tentoongesteld in het gemeentehuis van Heumen.

Boekpresentaties en verkoop

Beide boeken zijn ten doop gehouden in de week van de Open Monumentendag.

Het boek over het kasteel Heumen verscheen op 8 september na afloop van een lezing door de schrijvers in verenigingsgebouw Terp in Heumen. Het eerste exemplaar werd in ontvangst genomen door Heidi van Limburg Stirum, directeur van de Nederlandse Kastelenstichting, en burgemeester Paul Mengde.

Het boek over het veer Grave - Nederasselt is gepresenteerd op het Kroonwerk Coehoorn in Nederasselt op 11 september. Het werd aangeboden aan de burgemeesters Lex Roolvink van Grave en Paul Mengde van Heumen.

De boeken zijn te koop voor €15.

Verkoopadressen: Graafs Museum, Ons Huis Nederasselt, Verenigingsgebouw Overasselt, Lucy van Langen Overasselt, Terp Heumen, Marishuis Heumen, de ReadShop in Malden, Boekhandel Roelants en Dekker vd Vegt in Nijmegen.. Ook kunnen de boeken per e-mail besteld worden via: info@erfgoedheumen.nl. De verzendkosten bedragen €5.

Open Monumenten Dag 2016 Iconen en Symbolen

Door de inspanningen van velen werd de OMD 2016 een succes. Dat waren allereerst een 20-tal leden van het centrale comité en de 4 lokale comités. Het programma omvatte ca 50 activiteiten. Alles samen leverden een 75-tal personen een actieve bijdrage. Het aantal bezoekers was ca. 600.

De gemeente Heumen was partner in de organisatie

Opzet

De organisatie en het programma waren vergelijkbaar met het vorig jaar met dien verstande dat het thema Iconen en Symbolen een vertaling kreeg in het programma.

Organisatie

Organiserende partners: Erfgoedplatform en gemeente Heumen.

Lokale comités in Malden, Heumen, Overasselt en Nederasselt, samen met het centrale OMD Comité waren de motor van de organisatie.

Samenstelling en taakverdeling:

OMD - Erfgoeddag Comité

Harrie Joosten, vz
Walter Elemans
Petra Thijssen, penn.
Jos Gerrits
Piet van Casteren
Ton Verstegen

Dorpscomité Malden

Petra Thijssen
Frans Kessler
Cees Elsten
Els Jans
Ton Niekus
Hetty Pennings

Coördinatie en PR

Harrie Joosten

Dorpscomité Heumen

Jos Gerrits
Tini Martens
Theo Noy
Gerrit Kessler

Dorpscomité Overasselt

Piet van Casteren
Harrie Filmer
Wim Cousijn
Piet Sanders

Dorpscomité Nederasselt

Ton Verstegen

Monumenten

In totaal deden 19 rijks- en gemeentelijke monumenten en karakteristieke gebouwen mee.

Malden

RK kerk
Muse
De Bagijnenhoff
Landgoed Elshof
Motte Malderburcht

Heumen

NH kerk
Marishuis
Joannusmolen
Kasteelterrein

Overasselt

RK kerk
Calvarieberg
NH kerk
Molen Zeldenrust
Lage Hof
Lagere School 1881
Boerderij De
Hessenberg
Grafheuvels prehistorie

Nederasselt

Maasmolen
Kroonwerk Coehoorn

Infostands in Malderburch

- Stichting Heemkunde Malden
- Stamboomonderzoek, Toon Janssen

Exposities

- Nijmeegse exlibris, Marishuis
- Glas- en beeldenatelier Hans Janssen, Malden
- Poezie "De Pennenstreek", Malden
- Religieuze iconen, Malderburch
- Foto-expo "Iconen en Symbolen" van Malden, Malderburch
- Gemeentewapens, gemeentehuis, Malden
- Byzantijnse iconen, Protestantse kerk, Heumen
- Gildezilver St. Georgiusgilde Heumen, Terp
- Schilderijen door Bets Veenhuis, Terp, Heumen
- Foto-expo ophaalbrug Heumen, Terp
- Foto-expo oorlogsmonument Heumen, Terp

Lezingen

Op het programma stond een 8-tal lezingen en een quiz:

- "De symboolfunctie van de kerk" door Jacques Pouwels, RK kerk, Malden
- "Romeinen in het Heumensoord" door Cees Elsten, Malderburch
- "Overasseltse iconen van de katholieke emancipatie" door Anton Theunissen, RK kerk Overasselt
- Boekpresentatie "Het veer van Grave naar Nederasselt 1381-1929"
- Plannen van de gemeenten Grave en Heumen voor de reconstructie van het Kroonwerk Coehoorn door Paul Mengde en Lex Roolvink, Kroonwerk Coehoorn
- Boekpresentatie "Het verdwenen kasteel Heumen en zijn bewoners"
- "Overasseltse iconen van de katholieke emancipatie" door Anton Theunissen, RK kerk, Overasselt
- "Van Boerenleenbank tot Rabo" door Sjef Klabbers, De Lage Hof, Overasselt
- Quiz in en over de Antonius Abt kerk, Overasselt

Zilveren Troffel

In Overasselt werd de erfgoedprijs "De Zilveren Troffel" uitgereikt aan de eigenaren van verzorgingshuis "De Wende". Uit de 20 genomineerde panden werd "De Wende" gekozen door de jury bestaande uit architect Pieter Oosterhout, stedenbouwkundige Kees Teeken en boerderijdeskundige Judith Toebast.

Grafheuvels

De landschapsgeschiedenis, prehistorische grafheuvels, de Walrick kapel en de legende van de koortsboom waren de thema's van een excursie door de Overasseltse Vennen o.l.v. de archeologen Tess Doorewaard en Katja Zee.

Publieksinformatie

Een scala aan publiciteitsmiddelen werd ingezet om het publiek te informeren en enthousiasmeren voor de OMD.

<u>Beeldmerk</u>	<u>Drukwerk</u>	<u>Media</u>	<u>Overige</u>
Studio Gerton Hermers	Printservice Overasselt Programmaboekje Raamaffiches	De Gelderlander 1Heumen Lokale omroep GL8 Website www.erfgoedheumen.nl E-mail Facebook @erfgoedheumen.nl	Spandoeken Vlaggen Infopanelen Rijksweg Malden en Dorpstraat Heumen

In de week voorafgaand aan 11 september werden familie, vrienden en kennissen van de leden van de organiserende comités per e-mail opgeroepen om de OMD in Heumen te bezoeken.

Financiën

Het OMD Comité kon beschikken over een budget van €1.255.

De voorlopige afrekening is als volgt:

Drukwerk	674
Ontwerper	121
Audio installatie	100
Overige kosten	105
Totaal	1.000

Evaluatie OMD 2016

Het algemene gevoel bij de evaluatie op 28 september 2016 was grote voldoening met de organisatie en het hoge bezoekersaantal van 580 personen.

Enkele aandachtspunten en zorgen:

1. Organisatie: bemensing van het comité Nederasselt
2. Organisatie: opvolging voorzitter Harrie Joosten
3. Programma:
 - meer nadruk op kwaliteit, minder op kwantiteit
 - aantrekkelijke onderdelen voor kinderen (en hun ouders)
 - actieve deelname door bezoekers vergroten
 - activiteiten centraliseren rond een thema

Vooruitblik OMD 2017

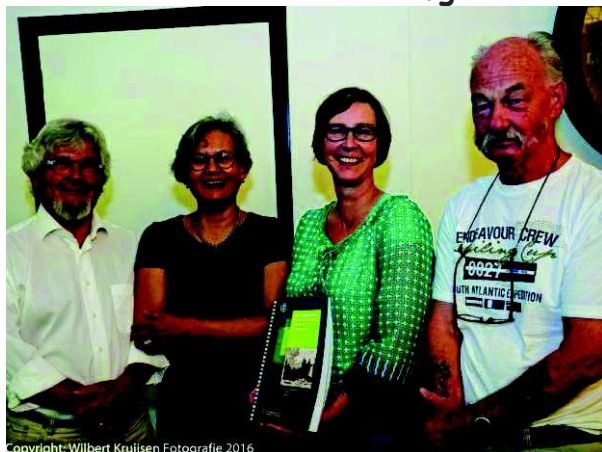
De Open Monumentendag vindt plaats in het tweede weekend van september. Voor 2017 zijn dit 9 en 10 september. Het thema is "Boeren, Burgers en Buitenlui".

De samenstelling van de comités van Malden, Heumen, Overasselt en Nederasselt blijft grotendeels onveranderd.

2016 was het laatste jaar voor Harrie Joosten als voorzitter van het OMD Comité.

Wilbert Kruijsen maakte de hiernavolgende foto's.

Nederasselt en Heumen Erfgoedreeks: presentatie cahier nr. 1 en 2

Presentatie *Het verdwenen kasteel van Heumen en zijn bewoners*

Presentatie *Het veer van Grave naar Nederasselt 1381 - 1929*

Malden

Copyright: Erfgoedplatform Heumen 2016

Landgoed De Elshof

Copyright: Erfgoedplatform Heumen 2016

Copyright: Erfgoedplatform Heumen 2016

Copyright: Erfgoedplatform Heumen 2016

Glasatelier Hans Janssen

Copyright: Erfgoedplatform Heumen 2016

Malderburch - Foto's Malden, Genealogie, Iconen

Copyright: Erfgoedplatform Heumen 2016

Copyright: Erfgoedplatform Heumen 2016

Copyright: Erfgoedplatform Heumen 2016

Iconen en symbolen van geloof in St. Antonius Abt Kerk

Heumen

Copyright: Erfgoedplatform Heumen 2016

Protestantse kerk met orthodoxe iconen

Terp met St. Georgiusgilde, foto-exposities en schilderijen Bets Veenhuis

Overasselt

Museum de Lage Hof met prijswinnaars Zilveren Troffel

Excursie 12 november *Cultuurhistorie Overasseltse Vennen* *Landschap, Prehistorie en St. Walrick* Een wandeling met archeologen

De jaarlijkse excursie voor leden van de aangesloten instellingen en werkgroepen van het Erfgoedplatform vindt plaats op zaterdag 12 november. Deelnemers worden om 14 uur

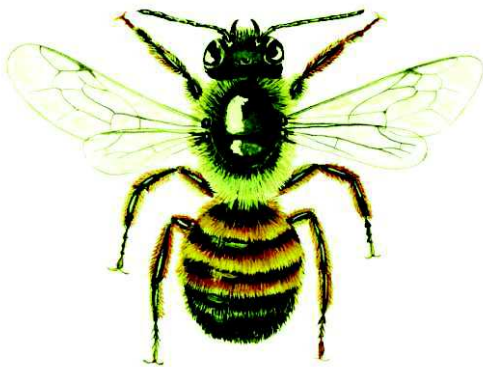
verwacht bij het startpunt op het parkeerterrein van Staatsbosbeheer op steenworp afstand van Landwinkel De Diervoort aan de St. Walrickweg in Overasselt.

De archeologen Tess Doorewaard en Katja Zee leiden ons door het bosgebied langs prehistorische grafheuvels naar de ruïne van de St. Walrick kapel en de koortsboom. Tijdens de wandeling van ongeveer een uur wordt uitleg gegeven over de

ontstaansgeschiedenis van dit landschap en de vennen, over begraven in de prehistorie en de volksverhalen van wonderbaarlijke genezingen door de koortsboom. Na afloop kan worden nagepraat in restaurant St. Walrick.

Bijenhôtels in Heemtuin en Dassengebied Sluisweg geopend Duizenden kamers voor wilde bijen en andere insecten

Rosse metselbij

De natuur in de gemeente Heumen is dit jaar verrijkt met de bouw van insectenhôtels in de Heemtuin en het Dassengebied Sluisweg. De wilde bijen die in hun bestaan worden bedreigd vinden hier duizenden kamers om zich te nestelen en voort te planten. De hôtels zijn een initiatief van het Erfgoedplatform, Bongers Landschap en de Heemtuin. Leerlingen van de basisscholen hebben de hôtels ingericht.

Auteurs: Harrie Joosten en Mathilde Hofmans

Opening Heemtuin op 9 mei

Opening Dassengebied Sluisweg op 1 juli

Gastvrij insectenhotel

Cellen met eitje in holle stengel

Insectenhôtels bieden woongelegenheden aan wilde bijen. In Nederland komen meer dan 300 soorten wilde bijen voor. In tegenstelling tot de sociale honingbij die in volkeren van duizenden diertjes leeft, wonen wilde bijen alleen. Het zijn solitaire bijen. Ze planten zich voort door eitjes te leggen in holle stengels en gangen in hout of steen. Deze materialen zoals stengels van riet en bamboe zijn daarom gebruikt voor de inrichting van het hotel. Daarnaast zijn er boomstammetjes en stenen met boorgaten.

Wilde bijen zoeken een geschikt gangetje en leggen daarin een eerste eitje. Daarna brengen ze stuifmeel en nectar en sluiten de cel af met een wandje. Dit proces herhaalt zich tot de gang is gevuld met een serie cellen. Tenslotte wordt het uiteinde ook afgesloten en kan de ontwikkeling van het ei tot jonge bij beginnen. Uit het **ei** groeit een **larve** die zich voedt met het voorraadtje van stuifmeel en nectar. Het volgende stadium is de **pop**. Deze overwintert en in het voorjaar ontwikkelt zich uit de pop een **jonge bij**. De levenscyclus kan weer vooraan beginnen.

Bijen zijn onmisbaar

De bijen vinden hun voedsel zoals stuifmeel en nectar in bloemen en daarmee zorgen ze ook voor de bestuiving van bloemen van fruitbomen en tal van landbouwgewassen - zonder bestuiving geen appels, peren, kersen, erwten, bonen en andere vruchten. Onze voedselproductie is voor 1/3 afhankelijk van bijen.

Bijen in de gevarezone

De bijenstand wordt bedreigd door de intensivering van de landbouw met zijn schaalvergroting, ruilverkavelingen, verlies van kleine landschapselementen die voor bijen belangrijk zijn als voedselbron en nestelplaats, het gebruik van bestrijdingsmiddelen en verarming van de soortenrijkdom door mestverrijking van bodem en water en door monoculturen van bijvoorbeeld gras en maïs. Door te zorgen voor meer bloemen en nestgelegenheid helpen we de bijen een handje.

Dassengebied Sluisweg en Heemtuin

De eerste paal in Dassengebied Sluisweg op 17 mei met Jeroen Charpentier en Tjerk Steenbergen

Afwerking plaggendak door Jef Gielen op 17 mei Dassengebied Sluisweg

Het Dassengebied Sluisweg is in 2011 ingericht ten behoeve van de das die moest wijken voor de nieuwe keersluis in het Maas - Waalkanaal. Naast het insectenhotel komen er ook extra paden om rondwandelingen mogelijk te maken. De wilde bijen vinden hun voedsel in de bloemrijke linten langs sloten, akkers en paden. Er komt ook een kruidenrijke graanakker. Het insectenhotel biedt broedplaatsen. Deze maatregelen komen de biodiversiteit ten goede. De Heemtuin in Malden ligt tussen de Randwijksingel en de Bosweg. Er is een variëteit aan biotopen van de voedselarme droge zandgronden zoals schraal grasland, heide, vennen, houtwallen en bos. In deze biotopen komen meer dan 70 planten-, paddenstoelen- en

diersoorten voor van de "rode"lijst. De Heemtuin heeft al vele jaren een bijenstand met honingbijen.

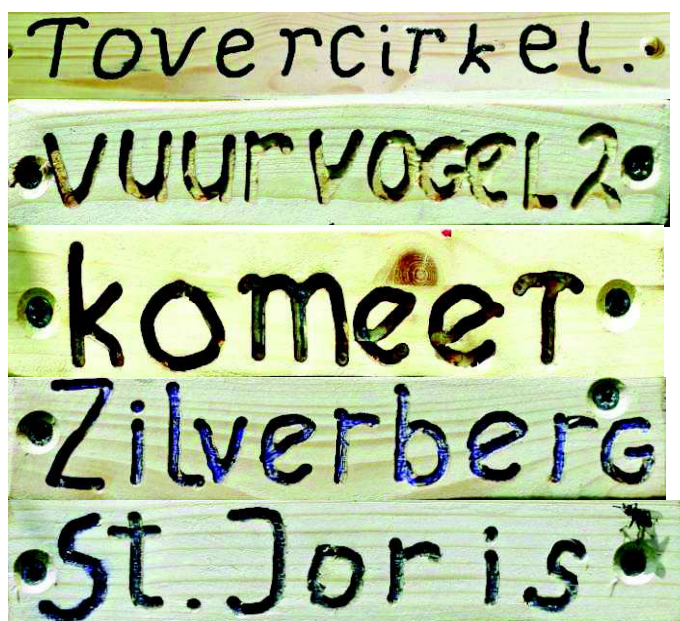
Erfgoedplatform en Heemtuin

In het Erfgoedplatform zijn tien erfgoedinstellingen waaronder musea, gilden, historische verenigingen en natuurverenigingen verenigd. De werkgroep GROEN erfgoed is een van de zeven werkgroepen. Het doel is behoud en versterking van groen erfgoed zoals wallen, hagen, hoogstamboomgaarden en bloemrijke akkerranden.

De Heemtuin Malden richt zich op natuurbeheer en natuureducatie. De afdeling Educatie werkt enthousiast samen met leerlingen van de basisscholen in de gemeente. Hiermee worden kennis van en betrokkenheid bij de natuur vergroot. De lessen worden in de Heemtuin gegeven.

Uitvoering

Aan de bouw en inrichting van de insectenhôtels hebben een groot aantal organisaties en personen samengewerkt. Allereerst het Erfgoedplatform, Bongers Landschap en de Heemtuin. Leerlingen van de basisscholen De Tovercirkel, Vuurvogel, Komeet, St. Joris (Heumen) en Silberberg (Overasselt) vulden kisten met nestmaterialen. Bamboe, riet, houtstammetjes en andere spullen werden geschonken door Theo Peters, Grad Gerrits, Piet van Zuijlen, Hennie Arts en Martijn van Hal. Verder werkten mee Vereniging Bos en Kuil, Jeroen Charpentier Natuurlijke Tuinen, Jef Gielen Landschapsbeheer, Stan Bruijsten Vleesvee, het WIJkteam Malden en studio Gerton Hermers.

Advisering

Met de adviezen van Marjon van der Steen van Adviesbureau NME-Plaza is lesmateriaal samengesteld. Mathilde Hofmans en Harrie Joosten gaven natuurles over wilde bijen op de scholen.

Financiële steun

Beide insectenhôtels werden gerealiseerd met financiële steun van de gemeente Heumen. Van Ginkel Veenendaal B.V. verzorgde het sedumdak van het insectenhotel in de Heemtuin.

Website

Informatie over de initiatiefnemers is te vinden op internet: www.heemtuinmalden.nl,
www.erfgoedheumen.nl, www.bongerslandschap.nl,

Oogstfestival in boomgaard Elshof op 24 september Plukken, sappen, spellen, foto-expo, muziek en meer

Een korte samenvatting:

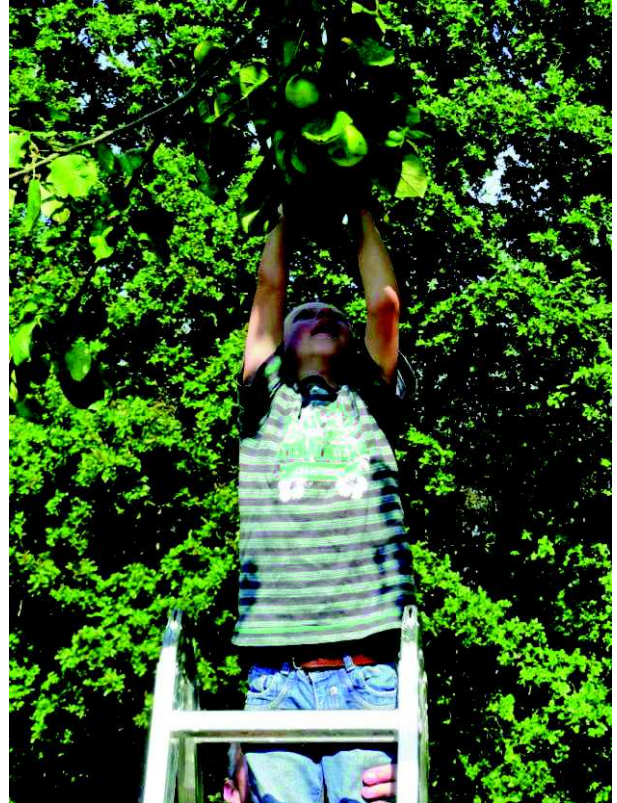
Geweldige sfeer
Prachtig weer
Blij gezichten
Veel kinderen
Plukken, sappen en pannenkoeken
Mooie foto-expositie
Liedjes met gitaarspel
Veel gezelligheid
Koffie, thee en koeken van Coffyn
Meer dan 100 bezoekers

Met dank aan Lucas Hüsgen, Wim Cousijn, Frans Wildenborg, Jef Gielen, Jeroen Charpentier, Henk van den Berg, Martijn en Judith van Rooijen

Organisatie: Marieke Bos, Mathilde Hofmans, Wim Wille, Harrie Joosten

Appels plukken

Sappen en bakken

Spellen

Gezelligheid

Netwerken

Muziek en kunst

Colofon:

Deze nieuwsbrief is een uitgave
van het Erfgoedplatform
Gemeente Heumen

Website www.erfgoedheumen.nl
Facebook @erfgoedheumen.nl
E info@erfgoedheumen.nl

Correspondentie:

Harrie Joosten
T 06 22403707
E harrie.f.p.joosten@freeler.nl

Petra Thijssen
T 024-3582893
E pthijssen01@gmail.com

Anneke Meijssen
T 024-3656147
E ameijssen@caiway.net

Leo Ewals
T 0243554419
E leoewals@gmail.com

Frans Wildenborg
T 0617153553
E frans.wildenborg@hetnet.nl

Loes Weber, webmaster
E loes.weber@gmail.com